

2. КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО. АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО І ПРОЦЕС. ФІНАНСОВЕ ПРАВО. ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО. МІЖНАРОДНЕ ПРАВО

DOI:10.35774/app2024.01.033
УДК 336.2 +346.62

Сергій Банах,
професор, декан юридичного факультету
Західноукраїнського національного
університету
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2300-1220>

ДОСВІД ФРАНЦІЇ ЩОДО ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА ЯК ОСНОВА ДЛЯ ПОКРАЩЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Стаття присвячена дослідженню існуючої в Україні проблеми інституційного функціонування державно-приватного партнерства (надалі – ДПП), відсутності ДПП механізмів із квазіприватними суб'єктами, такими як співтовариства змішаної економіки (SEM) або квазіпублічні підприємства (SAEMES), та відсутності єдиного органу у сфері ДПП.

Для підтвердження існування проблематики у сфері низької популярності механізму ДПП автор наводить статистику щорічної реалізації проєктів в Україні та інших державах, таких як Велика Британія і Франція. Наводячи ці цифри, автор згадує про проблематику невизначеності українського підходу щодо використання досвіду англосаксонської чи романо-германської правової системи.

Окрім цього, у статті наголошено на відсутності врегульованого механізму забезпечення ДПП проєктів урядовими гарантіями і відсутності можливості відшкодування інвестицій приватного партнера при зміні договору за ініціативою державного партнера.

Автор пропонує застосувати досвід Франції та впровадити механізми державно-приватного партнерства з квазіпублічними підприємствами на прикладі облаштування інфраструктури у Парижі для налагодження системи паркування. Також автор бере за основу досвід у Каннах, де ДПП із квазіпублічними суб'єктами було застосовано для покращення роботи музею. При цьому наголошується, що варто врахувати уроки, які засвоїла Франція при впровадженні ДПП із квазіпублічними суб'єктами, такі як необхідність посилення кадрів, які спеціалізуються на контрактних ДПП зобов'язаннях, необхідність визначення нової моделі підходу до платежів приватному партнеру, а саме регулярного надання платежів і субсидій приватному партнеру.

Відсутність урядових гарантій для забезпечення ширшої реалізації проєктів у сфері державно-при-

ватного партнерства також пропонується для вирішення шляхом ухвалення додаткових підзаконних актів. Особливу увагу звернено автором на існування у Франції сервісного органу в ДПП сфері – МАППП. Автор наголошує, що попри те, що цей орган має численні функції у Франції, в Україні такий орган міг би стати єдиним «сервісним» ДПП органом.

Ключові слова: державно-приватне партнерство, інституційне забезпечення, урядові гарантії, квазі-приватні суб'єкти.

Banakh S.

The experience of France regarding legal regulation of public-private partnership as a basis for the improvement of ukrainian legislation

The article is devoted to the study of the existing problem of institutional functioning of public-private partnership in Ukraine, the absence of PPP mechanisms with quasi-private entities, such as mixed economy communities (SEM) or quasi-public enterprises (SAEMES), and the absence of a single body in the field of PPP.

To confirm the existence of problems in the field of low popularity of the PPP mechanism, the author provides statistics on the annual implementation of projects in Ukraine and other countries, such as Great Britain and France. Citing these figures, the author mentions the problem of the uncertainty of the Ukrainian approach to following the experience of the Anglo-Saxon or Romano-Germanic legal system.

In addition, the article emphasizes the absence of a regulated mechanism for providing PPP projects with government guarantees and the absence of the possibility of reimbursing the private partner's investments when the contract is changed at the initiative of the state partner.

The author proposes to apply the experience of France and implement the mechanisms of public-private partnership with quasi-public enterprises, using the example of infrastructure development in Paris to establish a parking system. The author also draws on the experience in Cannes, where PPPs with quasi-public entities were used to improve the work of the museum.

At the same time, it is emphasized that it is worth taking into account the lessons learned by France when implementing PPPs with quasi-public entities, such as the need to strengthen personnel specializing in contractual PPP obligations, the need to define a new model of approach to payments to a private partner – namely, regular provision of payments and subsidies to the private partner.

The lack of government guarantees to ensure wider implementation of projects in the field of public-private partnership is also proposed to be resolved by adopting additional by-laws. The author paid special attention to the existence of a service body in the field of PPP in France – МАППП. The author emphasizes that despite the fact that this body has numerous functions in France, in Ukraine such a body could become the only «service» PPP body.

Ключові слова: public-private partnership, institutional support, government guarantees, quasi-private entities.

Постановка проблеми. Розвиток країни і формування її економічної, інфраструктурної, регіональної та будівельної політики потребують прогресивних рішень як на рівні виконавчої, так і на рівні законодавчої влади. Для досягнення цього важливо використовувати передові методики, міжнародний досвід та сучасні підходи до реалізації різноманітних проєктів. Одним із таких підходів є державно-приватне партнерство (ДПП), яке слугує універсальним інструментом для впровадження політики розвитку і будівництва інфраструктури.

Зважаючи на велику кількість інфраструктурних проєктів, які реалізуються за кордоном через ДПП, актуальність структурування подібних проєктів є важливою через необхідність чіткого та зрозумілого регулювання державно-приватних відносин для успішної реалізації інфраструктурних проєктів.

Світові тренди вказують на те, що держави є конкурентами в боротьбі за залучення приватного капіталу. Для цього серед іншого створюються зрозумілі, швидкі та прозорі правила для реалізації державно-приватного партнерства.

Україна намагалася створити такі умови через ухвалення Закону України «Про ДПП» у 2010 р., який зазнав позитивних змін у 2019 р., перетворившись на прототип формату ДПП, що успішно використовується за кордоном. Проте, незважаючи на внесені зміни, Україна не досягла очікуваного результату.

При цьому після успішного впровадження моделі ДПП у Великій Британії інші країни, такі як Франція розробили високорозвинені ринки ДПП. Відповідно, для того, щоб Україна належала до цієї групи розвинених країн заходу, необхідним є покращення законодавчої рамки правового регулювання ДПП. Для досягнення такого ж рівня Україна стикається з необхідністю внесення відповідних змін до законодавства, включаючи створення єдиного органу у сфері ДПП, гарантування інвестицій у ДПП проєкти та створення ДПП проєктів із квазіприватними суб'єктами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика правового регулювання операцій у сфері державно-приватного партнерства на сучасному етапі є предметом дослідження науковців і експертів, як: В. Струкова, Н. О. Слободянюк, О. Бригінець, А. Мельник, С. Підгаєць, Л. Васечко, О. Василик, О. Вінник, Д. Задихайло, Н. Міляков, О. Міщук, В. Опаріна, В. Оспіщева, В. Родіонова, О. Сиротюк, В. Федосова, О. Шаповалова, О. Шевчук, Т. Губанова, К. Палажченко та ін.

Проте проблемні питання інституційного забезпечення ДПП і функціонування квазіприватних суб'єктів у ДПП залишаються відкритими та потребують подальшого дослідження.

Метою статті є огляд наукових підходів вивчення до інституційного забезпечення здійснення правового регулювання ДПП й окреслення проблемних питань гармонійного розвитку ДПП.

Виклад основного матеріалу дослідження. Суспільну взаємодію в межах більшості країн світу неможливо уявити без різноманітних форм співпраці між державою та приватними суб'єктами. ДПП – це вид взаємодії, що здобув велике поширення за останні 15–20 років, особливо після успішного його впровадження у Великій Британії. Цей вид партнерства є видимим прикладом трансформацій у методах і засобах, якими держава вирішує сучасні суспільні проблеми та задовольняє зростаючі потреби громадян. Крім цього, він свідчить про інтенсифікацію співпраці між бізнесом і державою у пошуках ефективних рішень зазначених проблем на засадах партнерства.

Проте в Україні ДПП не набуло такого ж поширення, як, наприклад, у країнах західного блоку. За показниками центральних та місцевих органів виконавчої влади в Україні за станом на 01.01.2021 р. на умовах державно-приватного партнерства укладено 192 договори, з яких реалізується 39 договорів (29 – концесійних договорів, 6 – договорів про спільну діяльність, 4 – інші договори), 153 договори не реалізується (118 – не виконується, 35 – розірвані / закінчився термін дії) [1]. При цьому, аналізуючи таку інформацію на щорічній основі, можна з впевненістю стверджувати, що не більше 5–7 проєктів ДПП реалізовується щорічно.

До прикладу, у Франції як у 2020 р., так і у 2021 р. – укладено по 17 договорів ДПП на рік. Відповідно 34 договори ДПП укладено впродовж двох років, не кажучи про суму проєктів, яка сягає 1,4 млрд євро у 2021 р. та 2,4 млрд євро у 2020 р. [2, с. 2, 4]. Україна не може заявити про схожі результати жодного року протягом періоду її незалежності.

Такі дані зумовлені відсутністю вибору чіткої моделі регулювання законодавства у сфері ДПП в Україні. Наша держава досі перебуває на роздоріжжі між вибором французької та англосаксонської моделей регулювання ДПП. Враховуючи належність української правової системи до французько-німецької правової школи, досвід Франції у сфері ДПП може стати путівником для національного ДПП регулювання.

Так, започатковані у Франції в червні 2004 р., «контракти державно-приватного партнерства» дуже схожі на контракти приватної фінансової ініціативи (PFI) у Великій Британії та дозволяють державній установі доручити компанії реалізацію проєкту в рамках довгострокового контракту в обмін на поетапні платежі від державної установи, що залежать від ключових показників ефективності. Варто наголосити, що ДПП у Франції використовується для великих будівельних проєктів (навчальні заклади, вокзали тощо), міської інфраструктури (вуличне освітлення, дороги тощо) і навіть спортивних та культурних об'єктів (театри, стадіони, басейни тощо).

При цьому, як слушно зауважує В. Струкова, Франція має давні традиції державно-приватного партнерства. Вони передбачають залучення до концесійних угод або договорів ДПП співтовариств змішаної економіки (SEM) або квазі-публічних підприємств (SAEMES). Характеристикою цих утворень є те, що державний сектор і місцева влада мають велику частку у складі активів цих організацій та в такий спосіб відіграють переважаючу роль в управлінні ними [3, с. 158]. Створення квазіпублічних підприємств і співтовариств змішаної економіки формує певні особливості «французької моделі».

Відповідно, ДПП у Франції значною мірою відрізняється від англо-американської базової моделі цілою низкою суттєвих рис.

Передусім йдеться про виключення приватизації приватним партнером переданого йому в ДПП муніципального або державного майна, комплексний характер ДПП, коли приватному партнерові одночасно доручається і розроблення проєкту (проєктів) модернізації, і реалізація заходів, необхідних для створення або модернізації інфраструктурних об'єктів, та їхня експлуатація. Саме ці риси характерні для французької моделі ДПП на протигагу концепції ДПП у країнах англо-американської системи.

Вказані характеристики французької ДПП моделі підтверджують можливість її застосування при правовому регулюванні ДПП в Україні, оскільки вони мають схожість з українською концепцією.

Так, українське законодавство, зокрема частина 3 статті 7 ЗУ «Про ДПП», також вказує на те, що об'єкт ДПП після завершення дії договору передається приватним партнером у державну або комунальну власність. Більш того, частина 4 статті 7 цього ж закону зазначає, що навіть новозбудоване приватним партнером майно є майном державної або комунальної власності [4, ст. 7].

Разом з цим, враховуючи те, що застосування механізму ДПП із включенням співтовариств змішаної економіки (SEM) або квазіпублічних підприємств (SAEMES) зазнало невдачі при використанні у Парижі для налагодження системи паркування, а у місті Кан – для покращення роботи музею, застосування цих форм співпраці в межах ДПП має здійснюватися в Україні з урахуванням уроків, які засвоїла Франція при реалізації проєктів у такому форматі. [5].

Так, французькі місцеві органи усвідомили необхідність посилення кадрів, які спеціалізуються на контрактних ДПП зобов'язаннях, а французький уряд зрозумів необхідність визначитися з моделлю ДПП – регулярні платежі приватному партнеру, можливість надання субсидій приватному партнеру або їхня відсутність тощо. Тому Україна має також перейняти досвід Франції навчатися на помилках навіть при використанні ефективних моделей реалізації проєктів ДПП.

Для України, у свою чергу, застосування механізму укладення договорів із SEM та SAEMES дасть можливість застосовувати тарифне регулювання цін, контролювати надходження до бюджетів і приймати стратегічні рішення в межах участі держави як акціонера SEM та SAEMES. Відповідно, з одного боку, така модель дасть змогу застосовувати досвід приватних суб'єктів, які стануть акціонерами цих суб'єктів – SEM і SAEMES, а з іншого боку, можливість держави впливати на процеси цих суб'єктів, оскільки держава також буде їхнім акціонером.

Проте застосування цієї моделі в українському законодавстві теж слід обмежити, оскільки свобода підприємницької діяльності й відсутність дискримінації одних суб'єктів правовідносин, а саме державних та «квазідержавних», перед іншими, а саме приватними, має бути уникнена.

Іншим питанням, яке французьке законодавство врегульовує, на відміну від українського, є універсальні підстави для розірвання договору ДПП. Так, французький уряд ухвалив зміни до національного законодавства, врегулювавши можливість приватного партнера договору ДПП на компенсацію у разі, коли державному партнерові доводиться вимагати суттєвих змін щодо виконання договору, які потребують нових інвестицій, що вважається явно надмірним тягарем з огляду на фінансове становище приватної сторони договору [6].

Натомість ч. 4 ст. 17 ЗУ «Про ДПП» містить положення, що договір, укладений у рамках ДПП, може бути змінений або розірваний за згодою сторін або на вимогу однієї зі сторін на підставі рішення суду або арбітражу в разі істотного порушення іншою стороною зобов'язань, визначених таким договором, або у разі істотної зміни обставин, якими сторони керувалися у процесі укладення такого договору, та в інших випадках, передбачених таким договором [4, ст. 17].

Відповідно, додавши положення щодо можливості приватного партнера при односторонній зміні договору державним партнером відшкодувати додаткові інвестиції, український законодавець покаже гнучкість законодавчого регулювання договірних відносин у рамках ДПП, таким чином імплементуючи найкращі практики Заходу.

Окрім договірних механізмів у сфері ДПП і квазіпублічних форм співпраці в межах ДПП, інституційний розвиток Франції може послужити предметом запозичення в контексті імплементативної в українське ДПП законодавство.

Н. Слободянюк звертає увагу на Цільову групу з ДПП (Mission d'appui aux PPP або MAPPP), яка створена у 2005 р. при Міністерстві фінансів та повністю фінансується державою [7, с. 49]. На початку створення цього органу більшість його функцій охоплювали адміністративні, правові й економічні аспекти ДПП. Після налаштування ж державних процесів діяльності MAPPP разом зі стандартизацією контрактів і структуруванням уроків питання фінансування стало відігравати важливу роль у діяльності MAPPP. Окрім цього органу, у Франції ключовими суб'єктами інституційної структури ДПП є: Міністерство економіки, фінансів та промисловості (яке є «батьківським органом» MAPPP) і Міністерство бюджету, галузеві підрозділи ДПП у галузевих міністерствах, інші органи, такі як Institut de la Gestion Déléguée.

Також Франція нараховує багато органів із державних закупівель, які відіграють провідну роль у ДПП проєктах. Їх класифікують на державні або пов'язані з державою та субнаціональні урядові установи. Головними державними суб'єктами або суб'єктами, які контролюються державою у сфері закупівель за ДПП процедурою у Франції є: галузеві міністерства (наприклад, оборони, юстиції, транспорту), Réseau

Ferré de France (Французька залізнична інфраструктурна компанія), трасти охорони здоров'я (établissements de santé) та навіть університети.

Та якщо ж у контексті публічних закупівель досвід наявності численних французьких органів не є релевантним для України у контексті ч. 4 ЗУ «Про ДПП», яка вказує, що законодавство про публічні закупівлі не поширюється на ДПП правовідносини, французький досвід щодо інституційного забезпечення для реалізації стадій ДПП за ЗУ «Про ДПП» є релевантним.

В Україні стаття 11 ЗУ «Про ДПП» визначає також декілька органів, що проводять аналіз ефективності ДПП: центральні або місцеві органи виконавчої влади, що здійснюють відповідно до закону функції з управління відповідними об'єктами державної власності, які передаються у ДПП; виконавчі органи місцевого самоврядування та їх виконавчі комітети, а також Рада Міністрів АРК або уповноважений нею орган. При цьому якщо кілька державних партнерів беруть участь у ДПП, то вони спільно проводять й аналіз ефективності здійснення державно-приватного партнерства. Більш того, вказані органи ухвалюють рішення про здійснення ДПП [4, ст. 11].

Такий інституційний режим в українському законодавстві, якому до певної міри властиве нагромадження органів, що здійснюють функції щодо реалізації проекту ДПП, є схожим і у Франції, у якій існують численні міністерства та інститути для реалізації проектів ДПП.

При цьому відмінністю організації ДПП процесів між Францією й Україною є існування МАРПП. Французька цільова група з ДПП МАРПП має три основні функції: підтвердження попередніх оцінок проекту, підготовлених закупівельними органами; надання підтримки суб'єктам державного сектору у інформуванні, просуванні, підготовці, перемовинах і моніторингу виконання договору ДПП. Окрім цього, МАРПП бере участь у комунікації з міжнародними фінансовими та іншими установами в межах ДПП проектів.

Разом з тим, в Україні є кілька консультаційних установ щодо реалізації проектів у сфері ДПП, серед яких PPP Management office SPILNO при Міністерстві інфраструктури і ДПП Агенція при Мінекономіки.

Отже, проблематика полягає у відсутності в Україні єдиного органу за прикладом французького МАРПП, який став би універсальною «сервісною» установою у ДПП секторі.

Відповідно, з урахуванням відсутності єдиної інституційної установи в Україні, яка би здійснювала інформаційні, правові, адміністративні та інші функції у ДПП сфері, французький досвід із функціонування єдиного органу МАРПП має стати належним для імплементації в Україні.

Одним із відомих виконаних завдань МАРПП є також створення схеми державних гарантій для пріоритетних проектів ДПП, зокрема як відповідь на фінансову кризу в 2008 р. Таке рішення було зумовлено великою кількістю великих державно-приватних партнерств у розробці, які ризикували завершитися без державної підтримки.

У результаті, французький уряд ухвалив гарантійний механізм у розмірі 10 млрд євро для використання в проектах, за результатами ухвалення якого чотири проекти вартістю понад 13 млрд євро були дозволені для отримання відповідних державних гарантій [8, с. 16].

Про відсутність державних гарантій як проблему для іноземних інвесторів, які бажають брати участь у проектах ДПП як приватний партнер, озвучувалося неодноразово. Зокрема, голова проектного офісу SPILNO при Міністерстві інфраструктури й экс-директорка департаменту інвестицій та інновацій Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України заявляли про відсутність гарантій у сфері ДПП [9].

Існування цієї проблеми практично стає стоп-сигналом для широкої реалізації проектів ДПП в Україні. Проблема полягає в тому, що за відсутності урядових гарантій окупності інвестицій приватних партнерів українська юрисдикція, сповнена політичних і безпекових ризиків, перестає бути привабливим майданчиком для інвестицій у ДПП проекти.

Таким чином, Україна не має іншого вибору, як ухвалити механізм урядових гарантій окупності інвестицій приватного партнера у ДПП проекти. Цю ініціативу можна імплементувати з ухваленням підзаконних нормативно-правових актів.

Висновки. Аналіз наукових матеріалів, міжнародного досвіду та вітчизняного законодавства, а також наявних напрацювань державних урядовців й інших експертів дає підстави для таких висновків.

Необхідним є доповнення законодавства про державно-приватне партнерство механізмом реалізації ДПП проектів зі співтовариствами змішаної економіки (SEM) або квазіпублічними підприємствами (SAEMES) і функціонуванням єдиного «сервісного» органу у сфері ДПП, врегулювання механізму забез-

печення ДПП проєктів урядовими гарантіями та відшкодування інвестицій приватного партнера при зміні договору за ініціативою державного партнера.

В умовах відсутності цих статей у законодавства і ДПП не є врегульованим так, як воно може забезпечити краще функціонування.

Перспективами подальших наукових пошуків і досліджень визначаємо історію регулювання державно-приватного партнерства із застосуванням зазначеного у цій статті зарубіжного досвіду регулювання ДПП.

Список використаних джерел

1. Стан здійснення ДПП в Україні. Показники Міністерства економіки України. URL : <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=9fc90c5e-2f7b-44b2-8bf1-1ffb7ee1be26&title=StanZdiisnenniaDppVUkraini&isSpecial=true> (дата звернення: 03.01.2024).
2. Market Update – 2022. Review of the European public-private partnership market in 2022. (Стан ринку – 2022. Огляд європейського ринку державно-приватного партнерства у 2022 році). URL : <https://www.eib.org/en/publications/20230009-market-update-2022> (дата звернення: 03.01.2024).
3. Струкова В. Д. Адміністративно-правове регулювання публічно-приватного партнерства в Україні : автореф. дис. ... канд. юр. наук. Київ, 2016. 20 с.
4. Про державно-приватне партнерство : Закон України від 01.07.2010 № 2404-VI. *Відомості Верхов. Ради України*. 2010. № 40, ст. 524. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2404-17#Text> (дата звернення: 05.01.2024).
5. Public-private partnerships for infrastructure at the subnational level of government: Opportunities and challenges in France. Chapter 2 (Державно-приватне партнерство для інфраструктури на субнаціональному рівні управління: можливості та виклики у Франції. Розділ 2). URL : [oecd-ilibrary.org](https://www.oecd-ilibrary.org) (дата звернення: 04.01.2024).
6. A general introduction to public and private partnerships in France (Загальний вступ до державно-приватного партнерства у Франції). URL : <https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=31217c7d-a7cb-421a-9e9a-9f05d98d086a> (дата звернення: 03.01.2024).
7. Слободянюк Н. О. Зарубіжний досвід стратегічного державно-приватного партнерства в інвестиційній сфері. *Економічна наука*. 2016. Вип. 13. С. 49-53.
8. PPP Units and Related Institutional Framework: France. (Підрозділи ДПП та відповідна інституційна структура: Франція). URL : https://www.eib.org/attachments/epcc/epcc_france_ppp_unit_and_related_institutional_framework_en.pdf (дата звернення: 03.01.2024).
9. Бойчук Т., Новікова І. Що змінилося після прийняття закону про концесії? *Юридична Газета*. 2020. 1 (707). URL : [yur-gazeta.com](https://www.yur-gazeta.com) (дата звернення: 06.01.2024).

References

1. *Stan zdiisnennia DPP v Ukrayini [The state of PPP implementation in Ukraine]* [in Ukrainian].
2. *Market Update – 2022. Review of the European public-private partnership market in 2022*. Retrieved from: <https://www.eib.org/en/publications/20230009-market-update-2022>.
3. Strukova, V. D. (2016). *Public and legal regulation of public and private partnership in Ukraine*. Extended abstract of candidate's thesis. Kyiv : NAVSU [in Ukrainian].
4. Pro derzhavno-pryvatne partnerstvo. Zakon Ukrainy [Law of Ukraine on the state and private partnership]. № 2404-VI, 2010, July 1. *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny Information of the Verkhovna Rada of Ukraine*, 40, 524 [in Ukrainian].
5. *Public-private partnerships for infrastructure at the subnational level of government: Opportunities and challenges in France. Chapter 2*. Retrieved from: [oecd-ilibrary.org](https://www.oecd-ilibrary.org) [in English].
6. *A general introduction to public-private partnerships in France*. Retrieved from: <https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=31217c7d-a7cb-421a-9e9a-9f05d98d086a> [in English].
7. Slobodyaniuk, N. O. (2016). *Zarubizhnyi dosvid stratehichnoho derzhavno-pryvatnoho partnerstva v investytsiynii sferi [Foreign experience of strategic public and private partnership in the investment sphere]*. *Ekonomichna nauka – Economics*, 13, 49–53 [in Ukrainian].
8. *PPP Units and Related Institutional Framework: France*. Retrieved from: https://www.eib.org/attachments/epcc/epcc_france_ppp_unit_and_related_institutional_framework_en.pdf [in English].

9. Boychuk T., Novikova I. (2020). Novikova. Shcho zminylosia pislia pryiniattia zakonu pro kontsesii? [What changed following the adoption of the law on concessions?]. *Yurydychna Hazeta – Legal newspaper*, 1 (707). Retrieved from jur-gazeta.com [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 25.01.2024 р.